

АЛИГАВҲАРОВНИНГ АСАЛ ҚОВУНЛАРИ

Болалигимизда Маргилондаги қўшнимиз бот-бот бизнисига олиб чиқадиган қовунлар ёч ёдимдан чиқмайди. Бозорда унақасини кўрмаганман. Биз, ўсмирлар, уларни кўтаришга кучимиз етмасди, тўрли қовунларнинг тинни новвотдер ранглари ҳали-ҳануз кўз ўнгимда.

— Абдасхон тогамларнидан келди, — деб мақтандарни қўшнимизнинг ўйли. Кейинчалик Абдасхон Алигавҳаров тўғрисидаги кўп эшидитим, ўқидим. Бу дипломсиз селекционер, ҳалқ академигининг ҳәти, фавилиятни ҳақида ўйлагандан, ҳар куни синов, эзгулик, яхшиликка сафарбар этилган инсон жасорати, иродаси олдида беихтиёр бош эгамиш.

Иккичини жаҳон уруши бошланганда, Абдасхон Алигавҳаров эллик ёшга бориб қолганди. Фронта ўйнаши олдида биситидаги энг бебаҳо бойлиги — беш халқи қовун урганини ўйнагига таҳлаб кўяди-да:

— Буларни кайтуганим эхтиётглаб сакла, хотин. Худо хохласа, юз пиёла чой ичишга улурмаснингдан кайтиб келаман, — деб зогора нонли туғанини олиб чиқиб кетади.

Аммо анчагача ундан дарак бўлмайди. Хотини Ҳосиятхон учинчи марта "Алигавҳаров мардларча ҳалок бўлди" деган "кора ҳат" олганда, ҳамкишлопларидан ери ташлаб кетган қовун урганини экиб юборишни илтимос қилди: "Зора, савобидан руҳи баҳраманд бўлса...". Лекин одамлар ешишга нон тополмаётган замонда кимнинг юраги-га полиз экиш сиғарди. Ҳосиятхон буни ҳам яхшиликка йўйди, умид киди: "Яхши бўлди. Балки эримининг ўзи келиб қолар...".

Остонада озиб-тўзган, ранги додак Абдасхонни кўрганда хотини: "Кўзимга нимадир кўриняптими?" деган хаёлда кўриб кетади. Лекин ташкаридан эшилтилган: "Абдасхон ака қайтиб келди!" деган шодон озовлардан ўзига келади.

Абдасхонни кўрган одам ҳалибери унинг бир ишини эплаб кетишига ишонмас, дам олиб, даволанса кепра, деб ўйларди. Лекин у бир кун ҳам бекор ўтироқчи эмасди. Бунни тушунган раис қўнгил кўтариш маъносиди:

— Иш топиб берамиз, ёч бўлмаса, макка кўрийсиз, — дейди.

— Йўқ, мен қовун экаман, — дейди Алигавҳаров. Шундай қовунларни етишилтирай. ...Фарғонада улардан ширини бўлмасин.

— Қовун бўлса қовун-да, — тортишиб ўтириши эп билмади раис. — Лекин айтиб кўй, пахта билан маккадан ортган бир соти ҳам ер йўқ.

Кўн ўтмай, Абдасхон хотини билан Эзёвоннинг қип-қизил чўлига йўл одди. Кимсасиз, бепоён дашт.

— Ҳўжайнин, — дейди хотини илк баҳор ёғигира ҳам тўймай жизганинг бўлиб ётган ўт-ўлан, кулранг барханларга бοқи. — Тогни ўрнидан кўзғатса бўлар, аммо бу чўлдан бирор нарса ололмайсан.

— Худодан сўраймиз, хотин. Агар ўзи кўллаб-куватласа, тошда ҳам гул ундириш мумкин.

Абдасхон ерни текислаб, шудгорлаб, ариқ қазиб сув келтиргунча боши айланни ҳушидан кетган, Ҳосиятхон: "Бас, кетамиз! Чўлиям курсин!" деб чирқиллаганда унга бир нима дейшига мадори етмаган пайтлар ҳам бўлади.

"Чидайсан, ишлайсан!" деб ичидаги ўзига ўзи хитоб қиларди. Лекин хотинининг: "Дам олиб ишланг, бўлмаса, ўзингизни бир дардга дучор кила-сиз", деганида жон борлигини тан олди: "Осколкаларден илма-тешик бўлган бу баданини аста-секин ишга ўргатиш керак". Шундан кейин тонг саҳарда иш бошлаб, кун кизиб кетганда дам олиб, исиси қайтганда яна полизи чиқадиган бўлиши.

Ўша йили баҳорда шудгор қилинган ерни кўрган раис: "Фойдаси бор-минкин?" деб иккиланди.

— Раис, агар от-арафа берсангиз, кузда шу ерлардан асал қовунлар йи-гиб оламиз!

Бу гапга учна ишонмаган бўлса-да, раис унинг кўрганлиги учун от-арафа берди. Эр-хотин шўр ерда чукурлар кавлаб, от-арафада гўнг аралашган тупроқ ташлиб келиши. Беш йилдан бўйен уйда тахланиб турган халтапарнинг борги ёнидил. Пакирларда сув ташиб даштда унган палакларни сугориши. Ўша йили бир қовунлар бўлди-ки!

Ачинарлиси, қишлоқда бундан бошқа қовун урги топилмади. Нахотки, қовуннинг ноёб навлари урги йўқолиб кетган бўлса? Алигавҳаров нияти килди: "Керак бўлса, бутун Ўтра Осиёни кезиб чиқаман. Сакланниб қолган барча қовун навлари урганини ўнгаман".

Эр-хотин кундан-кунга ҳаётини изга солиб боришарди, лекин кўнгиллари кемтик — бефарзанд эдилар. Умидли дунё, дейдилар, ноумидликдан арасин. Ҳосиятхон оғироёқ бўлиб, тўнғичи Мамасайид түғилди.

Яхшидан боғ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Кегайли туманинда "Узум боф" овлу фуқаролар йигинидаги қайтуганимиз бот-бот бизнисига олиб чиқадиган қовунлар ёч ёдимдан чиқмайди. Бозорда унақасини кўрмаганман. Биз, ўсмирлар, уларни кўтаришга кучимиз етмасди, тўрли қовунларнинг тинни новвотдер ранглари ҳали-ҳануз кўз ўнгимда.

— Абдасхон тогамларнидан келди, — деб мақтандарни қўшнимизнинг ўйли. Кейинчалик Абдасхон Алигавҳаров тўғрисидаги кўп эшидитим, ўқидим. Бу дипломсиз селекционер, ҳалқ академигининг ҳәти, фавилиятни ҳақида ўйлагандан, ҳар куни синов, эзгулик, яхшиликка сафарбар этилган инсон жасорати, иродаси олдида беихтиёр бош эгамиш.

Иккичини жаҳон уруши бошланганда, Абдасхон Алигавҳаров эллик ёшга бориб қолганди. Фронта ўйнаши олдида биситидаги энг бебаҳо бойлиги — беш халқи қовун урганини ўйнагига таҳлаб кўяди-да:

— Буларни кайтуганим эхтиётглаб сакла, хотин. Худо хохласа, юз пиёла чой ичишга улурмаснингдан кайтиб келаман, — деб зогора нонли туғанини олиб чиқиб кетади.

— Алигавҳаров сарапал олган ургидан етишилтирилган ҳосил вилоятдан ташкарида ҳам машҳур бўлиб кетди. Зеро, таъми тилни ёрадиган, эртапишар, аммо бандидан узилиши билан чирий бошлайдиган навларни биринчидан келган, ҳалқароғи 2-Украина фронтида дивизион разведкачи бўлиб хизмат қилгани, бир неча маротаба жантларда жароҳат олганни, дала госпиталларида, Кримда даволангани, 9-май Галаба қунини Берлинни кутиб олганни, шундан сўнг хизматни давом этириб, ўз юртига тинчлик пайтида қайтиб келгани ҳақида тапириб берди.

Худойberdi ота урущада кейин юртимизнинг фароновлиги ўйлида узоқ йиллар шаҳарни кўзлиб, ҳар бир никоний ўз боласидек парваришилди. Чўл бағридан машакат билан тортиб олинган ер борабора кенгайиб, қувоннинг ноёб турлари сарапал етишилтирилган ҳосил вилоятдан ташкарида ҳам машҳур бўлиб кетди, узоқ-яқинда харидори кўпайди. Зеро, таъми тилни ёрадиган, эртапишар, аммо бандидан узилиши билан чирий бошлайдиган навларни биринчидан келган, ҳалқароғи 2-Украина фронтида дивизион разведкачи бўлиб хизмат қилгани, бир неча маротаба жантларда жароҳат олганни, дала госпиталларида, Кримда даволангани, 9-май Галаба қунини Берлинни кутиб олганни, шундан сўнг хизматни давом этириб, ўз юртига тинчлик пайтида қайтиб келгани ҳақида тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Мана энди Николай Панасенко ўн етти йилдан бўён кизи Лида билан Коракалпогистонда, Нукус шаҳрида ҳаёт кечирмоқда.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳамоати ва давлат ташкилотларининг доимий равишда дикъат-эътибида бўлиб келмоқда. Мана бутун ҳам юқоридаги ташкилотларни юртимли ўзбек тапириб берди.

— Отамиз бизнинг суннадиган Аскар тогимиз, — дейди оқсоқлонинг фаронзанди Абдимамбетриза. — Иккичини жаҳон уруши қатнашчилари туман ҳоқимияти, "Нурионий", "Махалла" жамгармалари, Ҳотин-қизлар қўмитаси, "Камолот" ёшлар южтимий ҳаракати ҳаби ҳам

ОЙБЕК,
Ўзбекистон халқ ёзувчisi

ЗОРАТИМДА ЗАМАНИМ

***
Ер кетди, кўзим булого қолди,
Сийнамда тирик фирғо қолди.
Ишқ хотираси каби сочинмнинг
Ёшликлида кўпайтган оқи қолди...

Ҳар лаҳза дилу хаёл паришон,
Бир хўрсимишмада дарлар уммон.
Юлдуз каби тунла ярқиран жон.
Тундек сочи иштиёқи қолди...

1942

Сенадир кўзларим, сенадир кўнгил,
Ўзқарга ҳасрат билан бокаман.
На кўш, на баҳор, на гулшана гул
Юракни юпатмас — мен соғинаман.

Сени соғинаман, руҳда йўқ қарор,
Ошиб кел тоғ, довор!
Бу қадар ҳижрон!..
Дардим бор, гулим бор, кўшиқларим бор..
Сен йўқсан! Наҳотки бу мангу армон!?

1942

ҚОРАХАТ

Бехосдан узилган шода дур каби,
Тўқилди умиднинг ранги барглари.
Осилди бир онда кўйлар мадорсиз,
Ер қочди, қорайди күёш зарлари...

1941

***
Олмалар тарам-тарам,
Богларнинг хусн тўлан,
Чаман рангта бой, кўркам:
Кўнгилларга не бўлган?

Кўзлар жилваси ўзга,
Кўшиқларнинг шўхи оз.
Бир «уҳ» кирап ҳар сўзла,
Хоргин, ғалати бу ёз.

Уфқарнинг бети қон...
Ҳар юракда бир ҳижрон...

1942

***
Ҳаёт қаъри ларзада...
Асабий, тунд шамоллар.
Бетоқатdir ҳаёллар,
Тонгти сўз — кеч сафсата...

Булутларнинг алвони —
Бўроналрга байроқdir.
Куаш — куашмом ҳақдир!
Жўнар ҳаёт гириб...

Куаш, ҳақдик бизниси,
Мангу зафар бизниси!

1942

***
Қорли йўллар, ух, узун
Бу ўйларнинг дардидек...

Уйиллайди оқ куюн,
Аччиғи билмайди чек!

Бу йўллардан юриди ёв,
Зилзиладек ўтди у.

Ҳаёт куонди — косов,
Қон сизувчи йўллар бу.

Чекилди ёв пойтахтдан
Бошисиз, кўлсиз, оёқсиз...

Кафани қордан, яхдан...

Киш, наиза хўб иноксиз!

1943

***
Йиги келмайди сира...
Фазобдан қаракаган кўз.
Бу йўлларнинг яхидек
Лабимда қотитпи сўз...

Қошлар, қишиқлар қиров —
Юраман хушсиз, ҳайрон.
Корин оч, эста келмас
Халтамдаги гиштеде инон...

Куйган ўйларда увлар
Киши куони бетиним.
Танҳо кезаман. Йиглар
Юрагимда Ватаним.

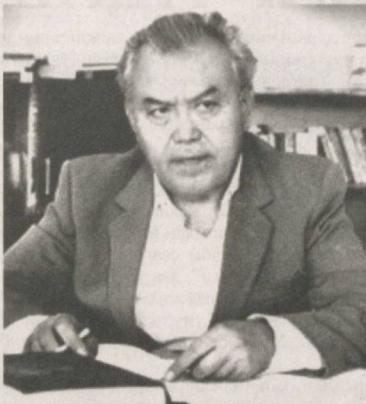
1944

***
Нима десин оламлар!
Ит хурди — ўтади карвон.

Виждан билан қимматдир дамлар!
Ҳар вақт энди қалбимга виждан!

1944

Одил ЁҚУБОВ,
Ўзбекистон халқ ёзувчisi

Иккичи жаҳон уруши иштирокчиси, қирғинбарот урушининг бор азоб ва укубатларини ўз бошидан ўтказган таникли адаб, Ўзбекистон халқ ёзувчisi Одил Ёқубов (1926-2009)нинг 1969 йилда эълон қилинган «Эр бошига иш тушса...» романи ёшлиги уруш даврига тўғри келган, эрта улгайиб, уруш йилларининг машақатларини ўз зиммасига олган ажойиб авлод ҳақида. Муалиф бу авлоднинг меҳнати, дўстлиги, севгиси, орзухавасларини ѹксас маҳорат билан тасвирлаган. Кўйида шу асадарн парча ўқисиз.

...Машраб йигитларни сойгача кузатиб кўйиб, энди орқага қайтаётган эди, рўпара-даги тор кўчадан Курбон ота чикиб қолди.

Машраб истихола қилиб, салом берib тез ўтиб кетмоқчи эди, ота бармоғи билан имо қилди.

— Бери кел!

Унда машраб ёнига боргунча кутиб турди, сўнг хина суртилган сарғиш мўйловининг учларини бураш:

— Сан — маладес! — деди. — Баанини отангнинг ўйлини тушибсан! Междум прочим, одлинги уруш даврида ҳам хаммамиз шундай қилганимиз. Кўнгилли бўлиб армияга ёзилганимиз. Хуллас калом, маладес йигитсан. Энди... Сенга айтадиган битта гап бор.

Ота опок қошлари тутишиб:

ЭР БОШИТА ИШ ТУШСА

— Менинг қизимни биласан-а? — деб сўради. — Междум прочим, ёмон киз эмас. Ақлли. Илми. Ну, хусниня жойида!

Машраб ер ёрлса ерга киргудай бўлиб, питирлаб колганини Курбон ота сезди шекли, бир йўталиб олди:

— Гапнинг пўскалласи, билиб кўй: сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят, миннадорлик сен қайтунинг келадиган совчиларни кува-ман, кувганинг кувган. Кўнглинг тўқ, бўлсин. Уқдингми, болам!

Машраб жавоб беришига ҳам мажоли етмай, ўзини сой бўйидаги толзорга урди. Уят

Иккинчи жаҳон уруши йилларидаги фронт ва фронт ортида фидоилик кўрсатгандарга руҳий маддад беришга отланганлар орасида санъаткорларнинг ҳам алоҳида ўрни борлиги ҳаммализга маълум. Таникли санъаткор Гавъар Рахимовга раҳбарлигидаги ансамблардан бирорда маҳоратли доираси Фофир Азимов ҳам бор эди. Соңдан 1941-1945 йиллар давомида Украина, Беларус, фронтларида, Венгриядаги жан гайдонларида шүхфель-

мерх қўйди. Доирага иштиёки уни ҳаваскорлик тўғарагига бошлаб келди. Кейин Сайджон Калонов раҳбарлигидаги концерт труппасида созандаси сифатида маҳоратни ошириб борди. Концерт ва тадбирларда бу зирада иктидорли доирачининг чишиларини кузатган Уста Олим Комилов уни шогирдликка олди. Усто孜нинг "Пилла", "Гул ўйини", "Катта ўйин", "Уфори сакта" каби мураккаб рақс усусларини доирада аниқ ифодалаш-

тон, Италия, Венгрия, Руминия, Болгария, Чехословакия, Россия, Эстония каби кўплаб мамлакатларда ўзбек доира санъатининг жозигасини намойиш этди. Энг муҳими, усто孜 Уста

Олим Комилов мактаби анъаналарини давом этириб, янгиликлар билан бойитиб, халқка мунособ тарзда тақдим килди.

— Яхши санъаткорлар узок кутили-

хир устаси бўлиш билан бирга, ниҳоятда шүхфель, камтар, дийнатли, оқибатли, меҳр-муҳаббатли инсон эди. Биз, шогирдларига ҳам, аввало, инсоний бурчларимизни унутмаслигимиз кераклигини қайта-қайта уқтиради.

Санъаткор Филармонияда хизмат қилиш билан бирга Хореография билим юртида ёш раккосалар билан машгул олиб борди. Бу даргоҳда миллий рақсимиз маликаси Мукаррама Турғунбоева билан бирга ишлаб, ёш раккосаларнинг услуга рақс тушиши, кўйларни хис қилиши — кашиб малаларни ўзлаштиришига катта хисса кўшиди.

Усто孜 ўзининг бой тажрибаси ва ижро маҳоратни шогирдларига мемор қилиб қолдири. Бугунги кунда Убай Хўжаев, ака-ука Дилмурод, Элмурод, Холмурод Исломовлар, Анвар Ахоров, Мурод Фозилжонов, Тошпӯлат Ашрафхўжаев каби кўплаб доирачилар Фофир ажодий мактабидан ўрганган ҳолда, бу сознинг янги-янги имконият кирраларини кашф этиши йўлида изланишмоқда.

Айнан кунларда юз йиллиги нишонланётган оиласарвар устоз уч ўғил, тўрт қизин эл-юрт ишига камарбаста этиб тарбиялади. Катта ўғли, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Марат Азимов Ўзбек миллий академик театрида санъатлаштирувчи режиссёр сифатида фаолият кўрсатмоқда. Кичик ўғли, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Ҳасан Азимов ота касбини давом этириб, миллий санъатимиз довругига довру кўшмоқда.

Озод КАРИМОВ

Усто孜 ўз соҳасининг мони-

ган ёқимли эпкендай бир келадилар дилларга ором бағишлиб ўтиб кетадилар, — дейди Фофир ажонинг шогирди, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Элмурод Исломов. — Олижоноб инсон ва бетакор созандо Фофир Азимов шундай санъаткорлардан эди. Усто孜 ўз соҳасининг мони-

дан таниш, ҳам бироз нотаниш товуш янгради. Бу Ҳамид Фуломнинг эмас, унинг шогирди Қодир Махсумовнинг жарангдор овози эди. "Диккат килингиз, Тошкентдан галирамиз!" — деган, айнан Ҳамид Фулом таклидидаги мўъжизакор овоз барчани ёппасига ўзига торта олди. — Уруш тамом бўлди, ўртоқлар!!!"

Ҳаммага худди ана шу керак эди. Ҳамид ака ҳам ўзини тутолмай, галаба матнини койилмак ўқиб эфирга узатган шогирдини бағрига босади".

"Ҳәйтимизнинг энг кийин даврларида Ҳамид Фулом хўшёэр, ҳамиша уйғор турбист, имониятида дараҷасида серкірра ижод қилди. Мен бу ўринда унинг аллангалиши ўшеро ва маколалари билан бирга вактда Ўзбекистон радиоси тўлқинларидаги левитана ҳукумкор дикторларнинг кўзда тутяпман", деб ёзган эди Ўзбекистон ҳалқ ёзувчиси Иброҳим Раҳим.

"Ҳамид Фулом фақат сухандонлик санъати биланга ҳам тарҳида колишига мунособ инсон. Мен Ҳамид ажонини бу санъатидан ҳалқимиз кам баҳраманд бўлганини, кам фойдаланганига ўқинаман, холос!", деб хотирлаганди Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Омон Мұхтор.

Бу сўлзарга кўшилмасликнинг иложи ўйқ, Чиндан ҳам Ҳамид Фулом ҳар бир бадий асарни, айниска, шеърни шу қадар чиройли оҳангда, билимдонар билан ўқирдик, тингловчи беихтиёлол коларди.

Унинг бу истеъодини машҳур адиб, Ўзбекистон Қаҳрамони Сайд Аҳмад ҳам таъкидлаб, ярим ҳазил, ярим ҳазил: "Ҳамид Фулом врачлар берган справкаларни ҳам худди шеърдай ўқибди", деган экан.

Бу йил Иккинчи жаҳон уруши тугаганига 72 йил тўлади. Ҳамид Фулом уруш тўллари ўқиган матнлар радиода сакланиб қолган-қолмагани бизга корону, бирор радионинг оптин фондини забардаст шоир ва моҳир сухандон ўқиган шеър-ғазаллар, ўзи бошқарган мушоиралар гёй инжу мисол безаб тургани ҳақиқат.

(Мақолани тайёрлашда адабининг ўғли, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ҳодими Шерзод Фуломов нашрига тайёрланган "Ҳамид Фулом замондошлар хотирасида" китобидаги материаллардан фойдаланилди.)

опералари намойиш этилди. Спектаклларда ўзбек операсининг Аваз Ражабов, Саид Мамадалиева, Кирилл Борчанинов, Нормўмин Султонов, Саидмаддун Алимов, Раҳим Мирзакамолов, Олга Александрова каби хонандалар билан бирга Марика Мачитидзе (Грузия), Юрий Городецкий, (Беларус), Алексей Исаев, Инна Билаш, Никита Четвериков (Россия), Сундат Байғожин (Козогистон), Афаг Абласова (Озарбойжон) сингари таникли солистлар катнашди. Айниска, жаҳон опера усталари иштирокида ўтган Рамиз Усмонов концерти мухлисларда катта таассусот колдири.

Шунингдек, фестивал спектаклларида ўзбекистонлик Сулаймон Шодмонов, Анвар Ершагев, Диляр Абдураҳмонова, Аида Абдулаева каби дирижёлар қатори россиялилар Денис Власенко ҳам маҳоратни намойиш этиди. Тадбир доирасида мухлислар фестивалда Вердининг "Травиата", "Трубадур", Римский-Корсаковнинг "Шоҳ қайлиги", Пуччинининг "Богема"

лаб этмоқда. Мусика эса сарҳад биласи санъат, уни барча ҳалқлар таржимасиз ҳам бемалол тушунади. Демак, "Тошкент баҳори" ўзаро ижодий алоқаларни кенгайтиришига, маданий-маънавий ҳамкорликни мустаҳкамлашга, тинчлик, дўстлик foяяларни улуглашга хизмат қилади.

Таникли композитор Мустафо Бафоевнинг "Севгим самоси" операси билан очилган фестивал давомида Вердининг "Травиата", "Трубадур", Римский-Корсаковнинг "Шоҳ қайлиги", Пуччинининг "Богема"

опера ва фестивал катнашчилари

Денис Власенко ҳам маҳоратни намойиш этиди. Тадбир доирасида мухлислар фестивалда Вердининг "Травиата", "Трубадур", Римский-Корсаковнинг "Шоҳ қайлиги", Пуччинининг "Богема"

лаб этмоқда. Мусика эса сарҳад биласи санъат, уни барча ҳалқлар таржимасиз ҳам бемалол тушунади. Демак, "Тошкент баҳори" ўзаро ижодий алоқаларни кенгайтиришига, маданий-маънавий ҳамкорликни мустаҳкамлашга, тинчлик, дўстлик foяяларни улуглашга хизмат қилади.

Таникли композитор Мустафо Бафоевнинг "Севгим самоси" операси билан очилган фестивал давомида Вердининг "Травиата", "Трубадур", Римский-Корсаковнинг "Шоҳ қайлиги", Пуччинининг "Богема"

лаб этмоқда. Мусика эса сарҳад биласи санъат, уни барча ҳалқлар таржимасиз ҳам бемалол тушунади. Демак, "Тошкент баҳори" ўзаро ижодий алоқаларни кенгайтиришига, маданий-маънавий ҳамкорликни мустаҳкамлашга, тинчлик, дўстлик foяяларни улуглашга хизмат қилади.

Бу йил П.Чайковскийнинг "Оқушиб кўли" балети намойиши билан "Тошкент баҳори" фестивали ниҳоясига етади.

Бу йил П.Чайковскийнинг "Оқушиб кўли" балети намойиши билан "Тошкент баҳори" фестивали ниҳоясига етади.

Г.УМАРОВА

ХАЛҚКА БАХШИДА УМР

Мустақиллик шарофа-ти билан мамлакатимизда маънавият ва маърифат, санъат ва маданият ривожланиб, улуғватдошларимиз хотираси, эзгу ишлари юксак қадриммат топмоқда. Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташабуси билан беназир санъаткор, Ўзбекистон ва Туркменистан ҳалқ артисти, "Буюк хизматлари учун" ордени соҳиби Комилжон Отаниёзов таваллудининг ўз йиллиги республикалик миёқсида кенг нишонланиши миллий қадримматларимизни улуглаш ўйлидаги саъй-ҳаракатлар сирасидандир. Ватанимиз гўззалигини, миллатимиз шавнини, юксак инсоний туйгуларни авж пардаларда кўйлаган бетакор овоз соҳиби номи билан аталадиган замонавий ижод маркази, унинг таркибида гўззалиги, яратилиб, бу ерда ҳофизга ҳайкал ўрнатилиши барча юртошларимиз қатори хоразмиларни ҳам тўлқинлантириб юборди.

Давлатимиз раҳбарининг атоқи санъаткор ижодий фаолияти тимсолида Хоразмнинг бебаҳо маданий меросини, айниска, мумтоз мақомларини чукур ўрганиш ва тарғиб килиш, келгуси авлодларга базевол етказиши, билим саъдидарни олиб борилмоқда. Бугунги кунда Убай Хўжаев, ака-ука Дилмурод, Элмурод, Холмурод Исломовлар, Анвар Ахоров, Мурод Фозилжонов, Тошпӯлат Ашрафхўжаев каби кўплаб доирачилар Фофир ажодий мактабидан ўрганган ҳолда, бу сознинг янги-янги имконият кирраларини кашф этиши йўлида изланишмоқда.

Бундай тадбирни юздан юздан санъаткорларни жалб қилишади, бирор тарбияни ўзига ташкил этишини юздан юздан санъатшуносларни жалб қилишади, маддий-маънавий шарт-шароитларни яратиш лозимлиги томонидан алоҳида тадбирлар белгиланди. Айни пайдада жойларда хотири кечалари, санъат, адабиёт, маданият намояндадар билан учрашувади ўзбекларни топмоқда.

Бундай тадбирни юздан юздан санъаткорларни жалб қилишади, бирор тарбияни ўзига ташкил этишини юздан юздан санъатшуносларни жалб қилишади, маддий-маънавий шарт-шароитларни яратиш лозимлиги томонидан алоҳида тадбирлар белгиланди. Айни пайдада жойларда хотири кечалари, санъат, адабиёт, мадният намояндадар билан учрашувади ўзбекларни топмоқда.

К.Отаниёзовни юздан юздан санъаткорларни жалб қилишади, бирор тарбияни ўзига ташкил этишини юздан юздан санъатшуносларни жалб қилишади, маддий-маънавий шарт-шароитларни яратиш лозимлиги томонидан алоҳида тадбирлар белгиланди. Айни пайдада жойларда хотири кечалари, санъат, адабиёт, мадният намояндадар билан учрашувади ўзбекларни топмоқда.

Дарҳақиат, халққа бахшида умр абдийликка дахлдордир.

Абдулла САФОЕВ,
Журналистлар ижодий ўюшмаси аъзоси

Яшाइтган қўшиқлар

"ЎЙГОН, БОЛАМ"

Иккинчи жаҳон уруши даҳшатлари, қирғинбарот жанглар қанчадан-қанча инсонларнинг юрагини вайрон килди. Айни вактда оналарнинг қалб ҳайқирига, курашига даъвати жангиларни маддикка, ғалаба учун курашга чорлади. Уруш йилларида дунёдаги барча оналар қатори ўзбек оналари ҳам фронт ва фронт ортида жонғидилар. Айниска, юртимизга эвакуация қилинганларга улар кўрсатсан мисливсиз меҳр-оқибат ва ғамхўрлик тилларда достон бўлди.

Санъаткорлар ҳам кўлда созлар, жарангдор қўшиқлари билан жангиларга руҳий маддад бериб туриши. Улар орасида ҳалқимизнинг севимили санъаткори, Ўзбекистон ҳалқ артисти Лутфийонга Саримсоқова ҳам бор эди. Кўйида Айнинг ўша йилларда машҳур бўлган, Тўхтасин Жалилов мусиқаси, Собир Абдулла шеъри билан айтилган "Ўйон, болам" кўшиғини ёзтиборингизга ҳавоси.

Тур онангни баҳтига сен пўлат болам, ўйон, болам, Душмандарнинг соғинмасин менга алам, ўйон, болам. Сен эмасми кўзимдаги оқу қорам, Богу бўстон, топталар ер, эккан далаам, ўйон, болам. Тинчимассан сен тиниб ётмоқ билан, ўйон, болам, Қўлларинг-ла ёвга топи отмоқ билан.

Ҳар томонда душмандарнинг ўйғоқ сенинг, Келмас ўйқунг тўлғониб ётмоқ билан, ўйон, болам. Сен пўлатсан, тинма ҳеч, қайрилма ҳеч, ўйон, болам, Мақсадиндан жон кўзим, айрилма ҳеч, ўйон, болам. Енг шимаршиб ёвларинг енг, қўйма ҳеч, ўйон, болам.

Тур, бўтам, қўзол, курашган тўнни бич, ўйон, болам. Сен пўлатсан, тинма ҳеч, қайрилма ҳеч, ўйон, болам, Мақсадиндан жон кўзим, айрилма ҳеч, ўйон, болам. Енг шимаршиб ёвларинг енг, қўйма ҳеч, ўйон, болам.

